

Archeologienota
Bocholt-Kloosterstraat (2016K69)

2016

Deel 2: Verslag van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Colofon

Projectcode	2016K69
Opdrachtgever	Algemene Onderneming Driesen nv Stuifzandstraat 36, IZ Nolimpark 4015, 3900 Overpelt
Aannemer	Algemene Onderneming Driesen nv
Architectenbureau	Segers & Moermans bvba Groenstraat 81, 3730 Hoeselt
Project	Levenslang wonen in Bocholt, Kerkhofstraat-Kloosterstraat-Brugstraat, 3900 Bocholt
Postadres	Kloosterstraat 1 en 4, 3950 Bocholt
Gemeente	Bocholt
Kadastrale afdeling	BOCHOLT 1 AFD
Kadastrale sectie	C
Perceel	216M2, 216T2 en 216V2
WGS84	51°10'27,01"NB - 5°34'55,15"OL
Web Mercator	621 383,98 m - 6 652 160,10 m
Lambert72	234 843,73 m - 207 823,20 m
Capakey	72003C0216/00T002
Autorisatie	Jan Coenaerts, ABO NV, OE/ERK/Archeoloog/2015/00008
Auteur	Peter Cosyns, Departement Kunstwetenschappen & Archeologie, Vrije Universiteit Brussel (VUB), Pleinlaan 2, 1050 Brussel

Inhoudstafel

1.	Algemene informatie.....	4
2.	Beknopte bouwgeschiedenis van het perceel.....	5
3.	Precieze aanduiding van de percelen en de geplande werken	9
a.	Precieze aanduiding van de percelen	9
b.	Geplande werken	12
4.	Resultaten van het archeologisch vooronderzoek.....	16
a.	Resultaten uit het bureauonderzoek	16
b.	Resultaten uit het terreinonderzoek.....	18
5.	Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek.....	22
6.	Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek.....	22
7.	Advies over wenselijke maatregelen	24
8.	Kostenraming en de geschatte duur van de voorgestelde maatregelen	25
9.	Bijlage	26
a.	Lijst met figuren	26
b.	Geraadpleegde websites	26

1. Algemene informatie

Het projectgebied gelegen aan de Kloosterstraat 1 en 4 in Bocholt bevindt zich volgens het Gewestplan niet binnen een vastgelegde archeologische zone en er is eveneens geen beschermde archeologische site vastgesteld op de betrokken kadastrale percelen.

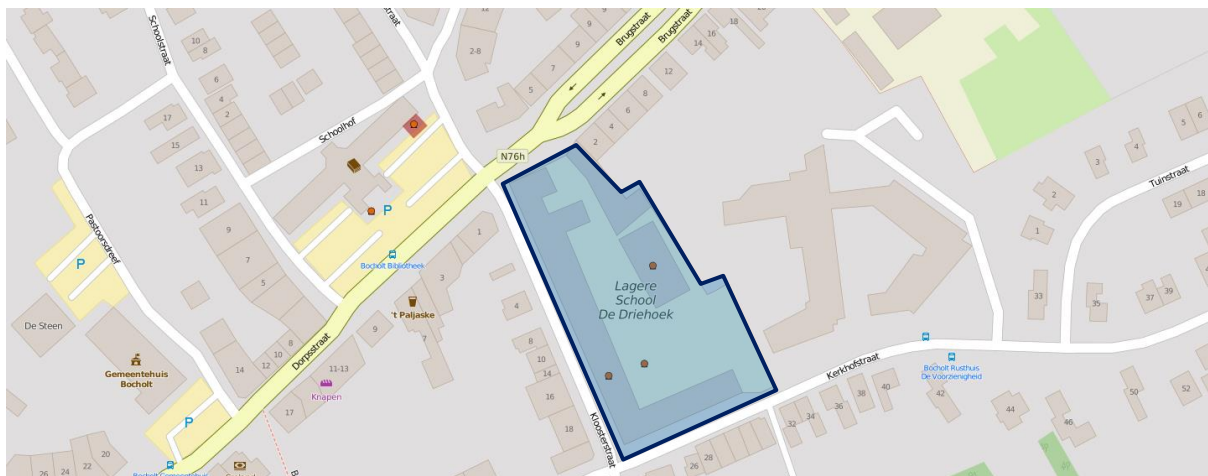
Deze archeologienota is opgesteld in het kader van de verwerving van een stedenbouwkundige vergunning voor een bouwproject conform Art. 5.4.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 jui 2013, waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer. Een archeologienota dient noodgedwongen toegevoegd te worden aan de vergunningsaanvraag voor het geplande bouwproject op de betrokken kadastrale percelen 216M2, 216T2 en 216V2 aan de Kloosterstraat te Bocholt gezien de totale oppervlakte 6436 m² bedraagt en de oppervlakte van de geplande bodemingrepen binnen het plangebied 2107 m².

Deze archeologienota is opgemaakt op basis van een bureauonderzoek en een werfcontrole. Door de aard en het stadium van de bouwwerkzaamheden (afbraak van een lagere school) is het voorlopig onhaalbaar om terreinonderzoek uit te voeren. De niet-verstoorde zones liggen namelijk nog onder een asfalt speelplaats.

2. Beknopte bouwgeschiedenis van het perceel

Wanneer we kijken naar de informatie beschikbaar in de Inventaris Bouwkundig Erfgoed, dan blijkt de oudst gekende bebouwing op het bouwterrein gelegen aan de Brugstraat-Kloosterstraat-Kerkhofstraat te dateren van eind 19de eeuw met de oprichting van een vrije, katholieke school (Figuur 1).

In 1879 liet de toenmalige burgemeester F. Truyens op zijn domein een pand met twee klassen bouwen ter hoogte van de Kerkhofstraat. In 1895 verkocht F. Truyens zijn huis op de hoek van de Kloosterstraat met de huidige Brugstraat en de aanpalende grond.¹ In 1903 werd het oorspronkelijke woonhuis van burgemeester Truyens afgebroken tot de gelijkvloerse verdieping. Hierop werd een klooster gebouwd voor de uit Frankrijk afkomstige Zusters van Voorzienigheid, die naar Bocholt werden gehaald om les te geven.

Figuur 1: Situering van het bouwterrein met aanduiding van de Basisschool 'De Driehoek' (schaal 1:2500) (bron: Agiv)

Figuur 2: Zicht op de Lagere School 'De Driehoek' aan de hoek van de Brugstraat met de Kloosterstraat met aanduiding van de afgebroken gebouwen (foto Inventaris Bouwkundig Erfgoed)

¹ Wanneer het huis van voormalig burgemeester F. Truyens is gebouwd wordt nergens besproken.

Het pand uit 1903 is een ‘breedhuis’ opgebouwd in eclectische stijl met vier traveeën en bestaande uit twee bouwlagen onder een zadeldak.² In datzelfde jaar werden de oude klaslokalen uitgebreid met één extra klas en zijn er twee nieuwe klaslokalen bijgebouwd.³

Na WOII wordt het bouwcomplex een Vrije Gemengde Basisschool beter gekend als de Lagere School ‘De Driehoek’. Er volgde nog een aaneenschakeling van bijkomende klaslokalen, een overdekte speelplaats en een sportzaal waartussen een speelplaats in asfalt is aangelegd (Figuren 1-2).

Bij het bekijken van de beschikbare 19de eeuwse kaarten is de aanwezigheid van een bebouwing met twee losstaande langgerekte panden al op te merken op de Atlas der Buurtwegen uit 1841 en de Vandermaelen kaarten uit 1846-1854 (Figuren 3-4).⁴ Het meest noordelijke gebouw van de twee komt overeen met het pand van voormalig burgemeester F. Truyens dat in 1903 grotendeels is afgebroken en vervangen is door het huidige beschermde monument. Van het andere pand is zeer waarschijnlijk zelfs niets meer bewaard in de ondergrond gezien de hele oppervlakte volledig is uitgegraven bij de aanleg van latere klaslokalen.⁵

Figuur 3: Locatie van betreffende bouwperceel aan de Kloosterstraat uit Atlas der Buurtwegen (1841) (schaal 1:20000) (bron: Agiv-geopunt.be)

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Klooster van de Zusters van Voorzienigheid met school, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/70713> (geraadpleegd op 24 oktober 2016).

³ Zoals uiteengezet in de rubriek 3b ‘Geplande werken’ (p. 11-12, fig. 14), waren die gebouwen allemaal voorzien van een kelderniveau.

⁴ De Popp kaarten (1842-1879) zijn hier niet van tel omdat Limburg niet mee opgenomen is in die kartering.

⁵ Zie rubriek 3 ‘Precieze aanduiding van de percelen en de geplande werken’ (fig. 13-14).

Figuur 4: Locatie van betreffende bouwperceel aan de Kloosterstraat uit de Vandermaelen kaarten (1846-1854) (schaal 1:20000) (bron: Agiv-geopunt.be)

Figuur 5: Omgeving van betreffende bouwperceel aan de Kloosterstraat uit de Fricx kaarten (1712) (schaal onbekend) (bron: Agiv-geopunt.be)

Wanneer we verder in de tijd teruggaan hebben we de vroeg 18de eeuwse Fricx kaarten (1712) en de laat 18de eeuwse Ferraris kaarten (1771-1778) ter beschikking. De gegevens op de Fricx kaart hebben hier weinig nut omdat de schaal veel te klein is en daardoor enkel grotere monumenten aangeduid staan zoals kerken, kloosters, forten en kastelen, watermolen en grote hoevecomplexen (Figuur 5).

Interessant wordt het wanneer een vergelijking met de Ferraris kaarten wordt gemaakt. Door de niet al te accurate weergave van wegtracés kan enige onduidelijkheid ontstaan in de interpretatie van de kaart (Figuur 6).

Figuur 6: Locatie van betreffende bouwperceel aan de Kloosterstraat uit de Ferraris kaarten (1771-1778) (schaal onbekend) (bron: Agiv-geopunt.be)

Een eerste vaststelling is een afwijkend verloop van de weg —met een lange bocht noordwaarts bij het verlaten van Bocholt— om de daar aangeduide gebouwen te associëren met die van het betrokken perceel aan de Kloosterstraat. Belangrijk gegeven is dat de Atlas der Buurtwegen uit 1841 en de Vandermaelen kaarten uit 1846-1854 heel duidelijk aangeven dat de Brugstraat medio 19de eeuw nog niet is aangelegd (Figuren 3-4).⁶ Hieruit mag afgeleid worden dat de gebouwen op de Ferraris kaart moeten gesitueerd worden op een andere weg.

Een tweede vaststelling is dat de gebouwen op de Ferraris kaart haaks staan ten opzichte van de oriëntatie van de gebouwen op de 19de eeuwse kaarten en dat het aantal aangeduide gebouwen verschillend is. Omdat de oriëntatie van de gebouwen en het aantal aangeduide gebouwen overeenkomen met het dichtst bij het dorpscentrum gelegen hoevecomplex aan de Heuvelstraat zijn we van oordeel dat de inplanting van drie gebouwen op de 18de eeuwse Ferraris kaart in de omgeving van het betrokken perceel aan de Kloosterstraat veeleer moet beschouwd worden als het hoevecomplex gelegen op de hoek van de Heuvelstraat met de Kapelstraat, nu overeenkomend met de zone aan de overzijde van de huidige Brugstraat.

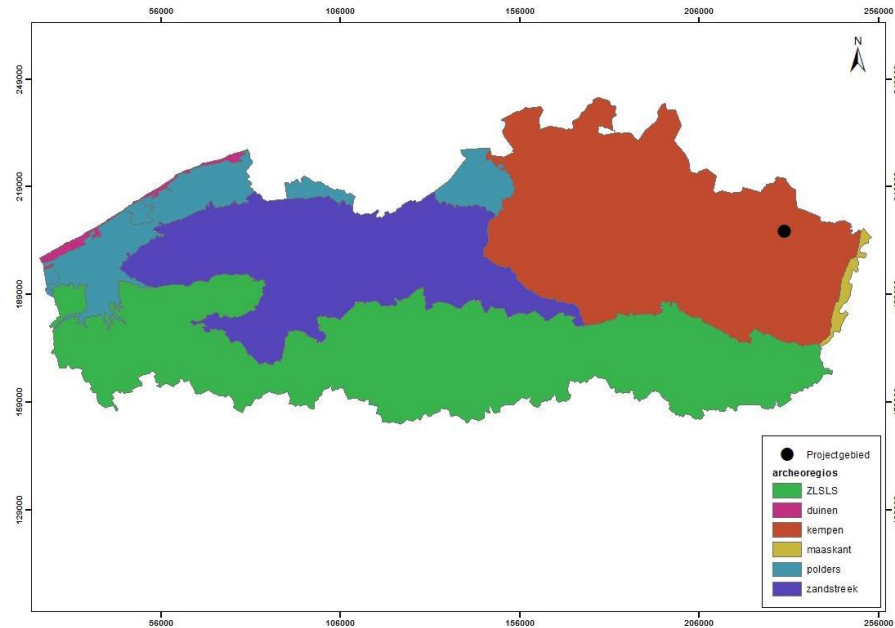
Het historisch kaartonderzoek geeft enerzijds aan dat de woning van voormalige burgemeester F. Truyens gelegen aan de Kloosterstraat reeds gebouwd was voor 1841, maar na 1778. Anderzijds kunnen we ook vaststellen dat er geen noemenswaardige historische architectuur heeft gestaan op de kadastrale percelen 216M2, 216T2 en 216V2 aan de Kloosterstraat te Bocholt.

⁶ De Brugstraat is pas in de 20ste eeuw aangelegd in het verlengde van de Dorpsstraat (Figuur 1).

3. Precieze aanduiding van de percelen en de geplande werken

a. Precieze aanduiding van de percelen

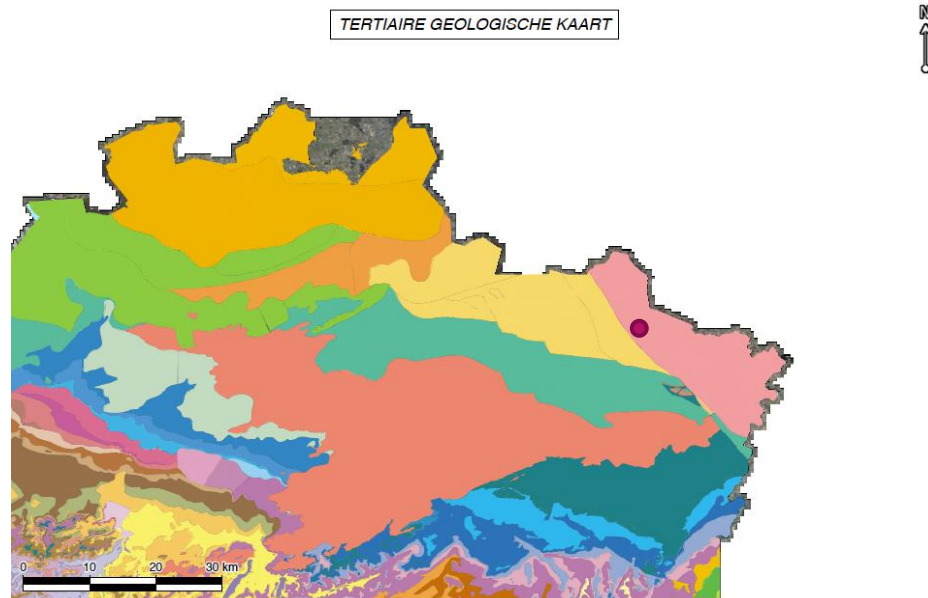
Bocholt ligt in het noordoostelijke deel van de archeologieregio Kempen (Figuur 7) die gekenmerkt wordt door een weinig erosiegevoelig Tertiair zandgebied (Figuur 22).

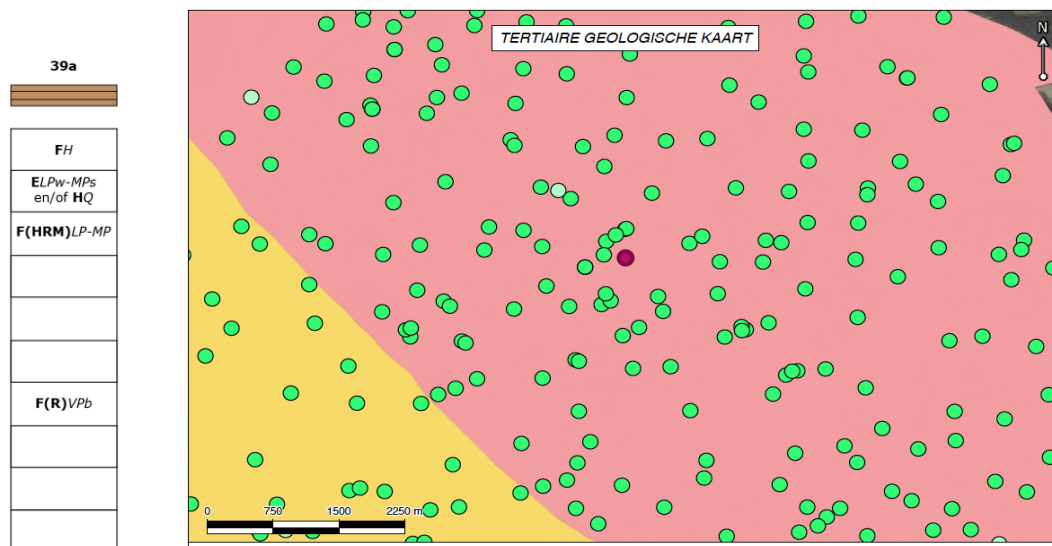
Figuur 7: Aanduiding van het bouwperceel binnen de Vlaamse archeologieregio's (schaal 1:150000)

De Tertiaire geologische kaart toont aan dat Bocholt —zoals een groot deel van de noordoostelijke uithoek van België— valt binnen de Kiezeloölietformatie van het Lid van Jagersborg (KzJa) dat is gevormd tijdens het Pliocen (5,4-1,7 miljoen jaar geleden) en welke wordt gekenmerkt door een witte zandlaag met enkele kleihoudende en lignietachtige intercallaties (Figuur 8). Omdat het zand een zeer gegeerde grondstof is, is het booronderzoek zeer intensief uitgevoerd in de regio (Figuur 9, rechts). Enkele boorresultaten in de omgeving van het bouwperceel aan de Kloosterstraat geven aan dat de Tertiaire zandlaag zich bevindt onder een metersdik pakket Quartaire fluviale en eolische afzettingen van het profieltype 39a.

Profieltype 39a-gronden (Figuur 9, links) kenmerken zich door Holocene en mogelijk Tardiglaciale fluviale afzettingen (**FH**) bovenop de Pleistocene sequentie van Laat-Pleistoceen (Weichseliaan) en/of Midden-Pleistoceen (Saaliaan) eolische afzettingen (**ELPw-MPs**) en/of Quartaire hellingsafzettingen (**HQ**). Bovenop fluviatile afzettingen die bestaan uit herwerkte Maas- en Rijnsedimenten van Laat-Pleistoceen en Midden-Pleistoceen (**F(HRM)LP-MP**). De oudste Quartaire afzettingenlaag kenmerkend voor afzettingen van het profieltype 39a zijn de Fluviale afzettingen (Rijnsedimenten) van het Vroeg-Pleistoceen (Baveliaan) (**F(R)VP**).

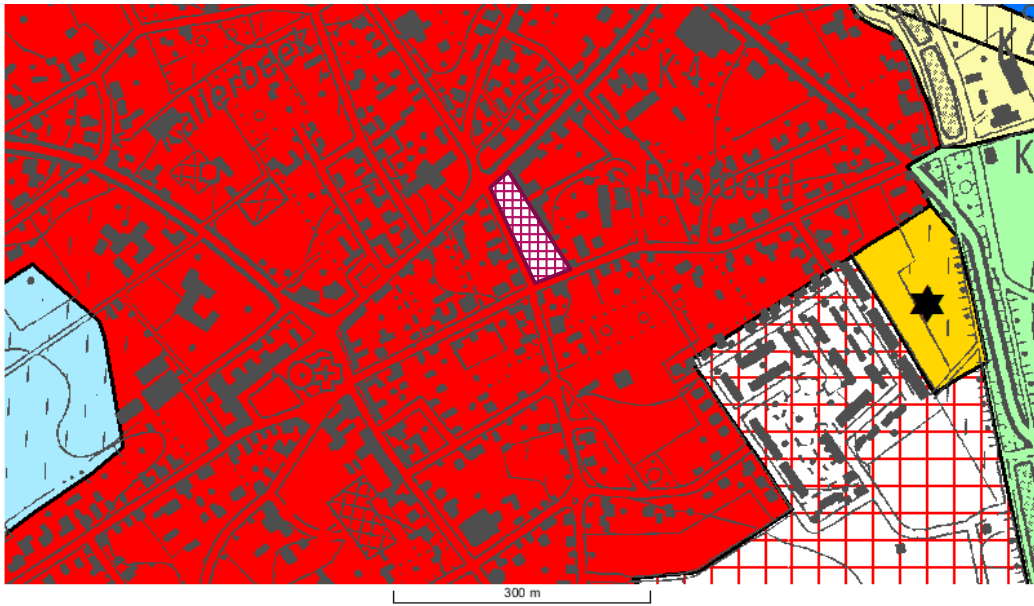

Figuur 8: Noordwesthoek van de Tertiaire geologische kaart van België met aanduiding van Bocholt (schaal 1:1000000) (bron: dov.vlaanderen.be)

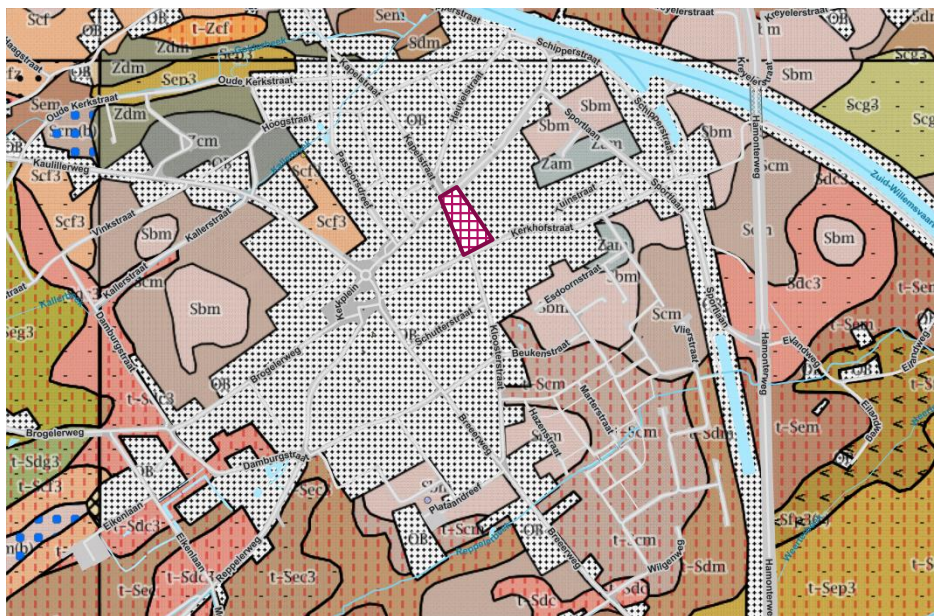

Figuur 9: (links) De Quartaire sequentie profieltype 39a; (rechts) Detail van de Tertiaire geologische kaart van België met aanduiding van Bocholt en locaties waar boringen zijn uitgevoerd (schaal onbekend) (bron: dov.vlaanderen.be)

Niettegenstaande de geologie van de omgeving is het essentieel om aandacht te besteden aan het feit dat het bouwperceel aan de Kloosterstraat-Brugstraat-Kerkhofstraat te Bocholt volgens het Gewestplan Vlaanderen binnen woongebied ligt (Figuur 10, groene vlak) en gekenmerkt wordt door een bebouwde zone met antropogene kunstmatige gronden van het bodemtype OB (Figuur 11).

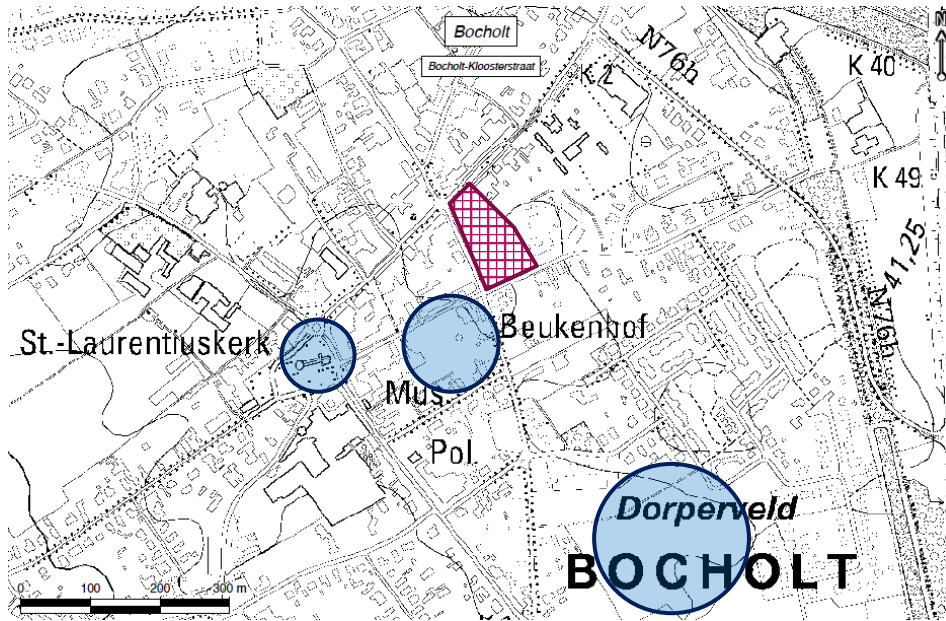
Figuur 10: Locatie van het bouwperceel op het Gewestplan Vlaanderen (schaal 1:5000) (bron: Agiv-geoportaal.be)

Figuur 11: Detail van Bodemkaart Vlaanderen (schaal 1:7500) (bron: dov.vlaanderen.be)

De topografische kaart (Figuur 12) geeft aan dat het betrokken bouwperceel op een hoogte van 42.50 m TAW ligt en dat de Kloosterstraat zich zo'n 250-300 m noordoostwaarts bevindt van de Sint-Laurentiuskerk gelegen op het Kerkplein. De kaart duidt ook de toponiemen Beukenhof en Dorperveld⁷ aan in de omgeving van het bouwperceel.

⁷ Zie bespreking van de archeologisch prospectie op die locatie in rubriek 3a 'Resultaten uit het bureauonderzoek' (p.14-15).

Figuur 12: Topografische kaart met toponiemen nabij het bouwperceel aan de Kloosterstraat (schaal 1:5000) (bron: NGI-geopunt.be)

b. Geplande werken

Het oorspronkelijke huis Truyens uit 1879 gelegen aan de hoek van de Brugstraat-Kloosterstraat —dat deels is opgegaan in het in 1903 gebouwde kloosterpand— is beschermd als relict binnen de Inventaris Bouwkundig Erfgoed (relict_id 70713) en blijft behouden (Figuren 2 en 13, blauwe zone⁸).

Het inplantingsplan zoals weergegeven in Figuur 13 toont vijf nieuwbouweenheden waarvan één, ‘Gebouw F’ (Figuur 13, groene zone), al is vergund en waarvan de bouw al is aangevat. Tijdens het werkbezoek op vrijdag 21 oktober laatstleden in functie van de opmaak van een archeologienota was de aanleg van de funderingen voor dit gebouw gaande. Die werkput was cruciaal om een snel globaal overzicht te krijgen over het archeologisch potentieel van de ondergrond.⁹ ‘Gebouw F’ snijdt in beperkte mate de noordoostelijke hoek van de voormalige sportzaal aan, maar het overgrote deel van de werkput doorsnijdt de onverstoorde moederbodem.

De overige vier gebouwen vallen voor een groot gedeelte samen met de voormalige klaslokalen daterend uit de jaren 1879 en 1903 alsook de overige later gebouwde panden of bouwstructuren zijn volledig afgebroken in de loop van 2016 (Figuur 13, roze zones) om plaats te ruimen voor het nieuwbouwproject ‘Levenslang wonen in Bocholt’ (Figuur 13, oranje zones + groene zone).

De bouw van het zuidelijke gebouw (‘Gebouw D’) op de hoek van de Kloosterstraat en de Kerkhofstraat staat los van de drie noordelijke gebouwen (‘Gebouwen A-B-C’) die zullen geconstrueerd worden op één grote gemeenschappelijke onderbouw.

⁸ Het kleine blauwe vakje in de zuidoostelijke hoek van het bouwperceel, gelegen aan de Kerkhofstraat, is een hoogspanningscabine die eveneens behouden blijft.

⁹ Zie de bespreking in rubriek 3b ‘Resultaten uit het terreinonderzoek’ (p.15-18).

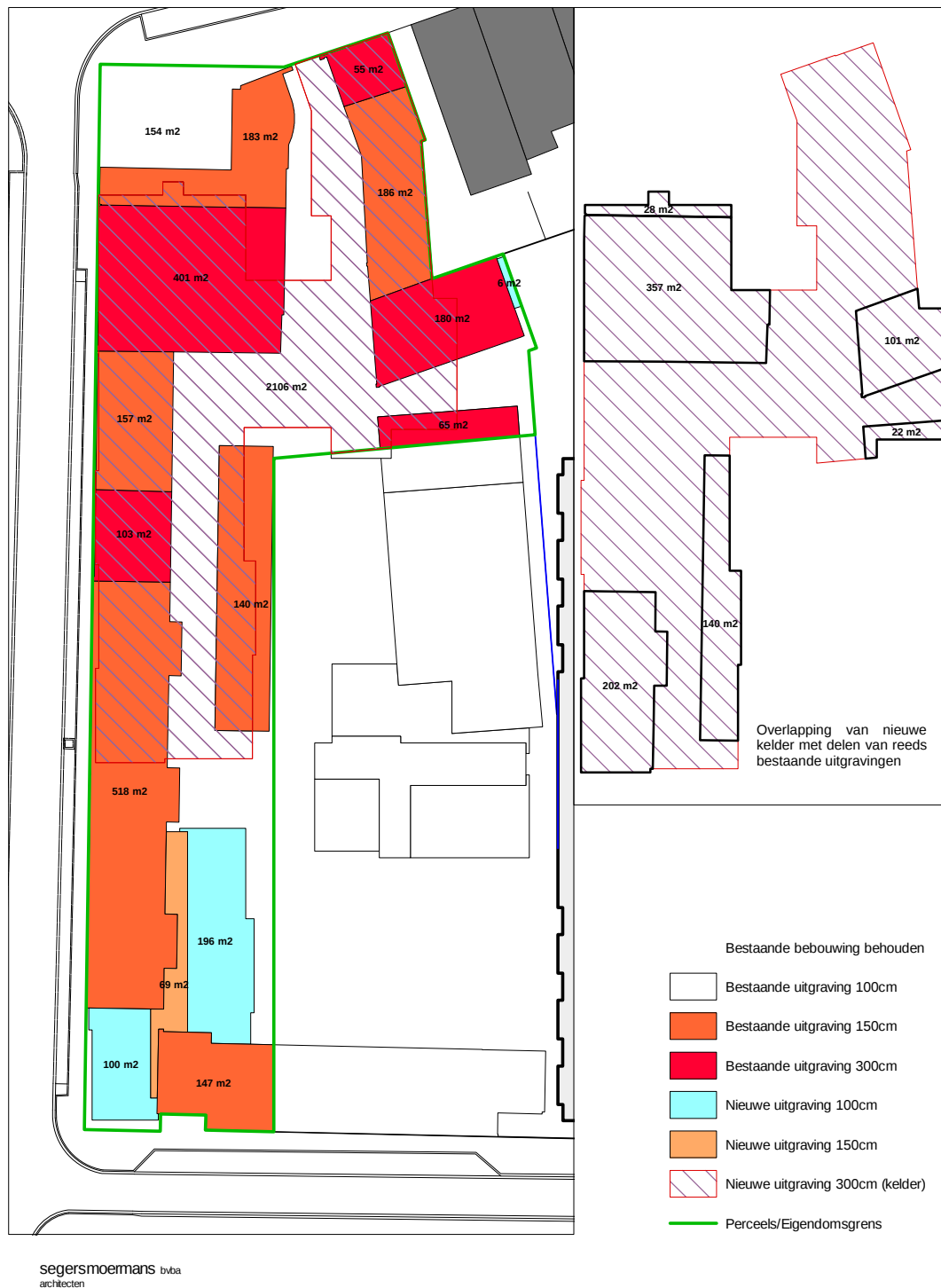
Figuur 13: Overzicht van het inplantingsplan aan de Kloosterstraat
(blauw = behouden gebouwen; roos = afgebroken gebouwen; oranje = nieuwbouw; groen = 'Gebouw F')
(schaal 1:250) (Architectenbureau Segers & Moermans bvba)

Het gemeenschappelijke kelderniveau van 'Gebouwen A-B-C' beslaat een oppervlakte van 2106 m² maar wanneer alle verstoorde zones —door toedoen van het kelderniveau van de afgebroken gebouwen— in rekening worden genomen zal de voorziene nieuwbouwooppervlakte de afgebroken gebouwen met 749 m² overschrijden.¹⁰ De onverstoorde bodem is bijgevolg beperkt tot iets meer dan een derde van de voorziene nieuwbouwinplanting (Figuur 14).

Voor de bouw van 'Gebouw D' wordt ook slechts een gedeelte van de veronderstelde onbebouwde/onverstoorde bodem afgegraven, deels tot op een diepte van -1.00 m (= 100 m² (ZW-hoek) + 196 m² (NO-hoek) = 296 m²) en deels tot op een diepte van -1.50 m (69 m² in het centrale gedeelte). De NW-hoek en de ZO-hoek zijn reeds tot een diepte van -1.50 m uitgegraven bij de afbraakwerkzaamheden van het kelderniveau van de voormalige panden. De totale nieuw af te graven zone voor de bouw van

¹⁰ De zone met afgebroken gebouwen is deels verstoord tot een diepte van -1.50 m (oranje zones) en deels tot -3.00 m (rode zones). De verstoorde zone beslaat in totaal 1351 m² (28 m² + 357 m² + 157 m² + 103 m² + 202 m² + 140 m² + 55 m² + 186 m² + 101 m² + 22 m²).

‘Gebouw D’ beslaat bijgevolg 365 m² en de algehele nieuw af te graven zone voor de bouw van de vier nog te vergunnen bouweenheden ‘Gebouwen A-B-C-D’ bedraagt in totaal 1120 m².

Figuur 14: Overzicht van de oppervlaktes van de bestaande en de nieuwe uitgravingen (Architectenbureau Segers & Moermans bvba)

Rekening houdend met de profielen van ‘Gebouw F’ (zie volgende rubriek ‘Resultaten van het archeologisch vooronderzoek’) met een integrale verstoring tot een diepte van minimum -0.90 m en gaande tot -1.30 m over de volledige omtrek van de funderingsput van ‘Gebouw F’ mogen we ervan uitgaan dat

de gehele omgeving of mogelijk het betrokken perceel bij bouwwerkzaamheden voor de Lager School 'De Driehoek' in de 20ste eeuw de bodem grondig verstoord is.

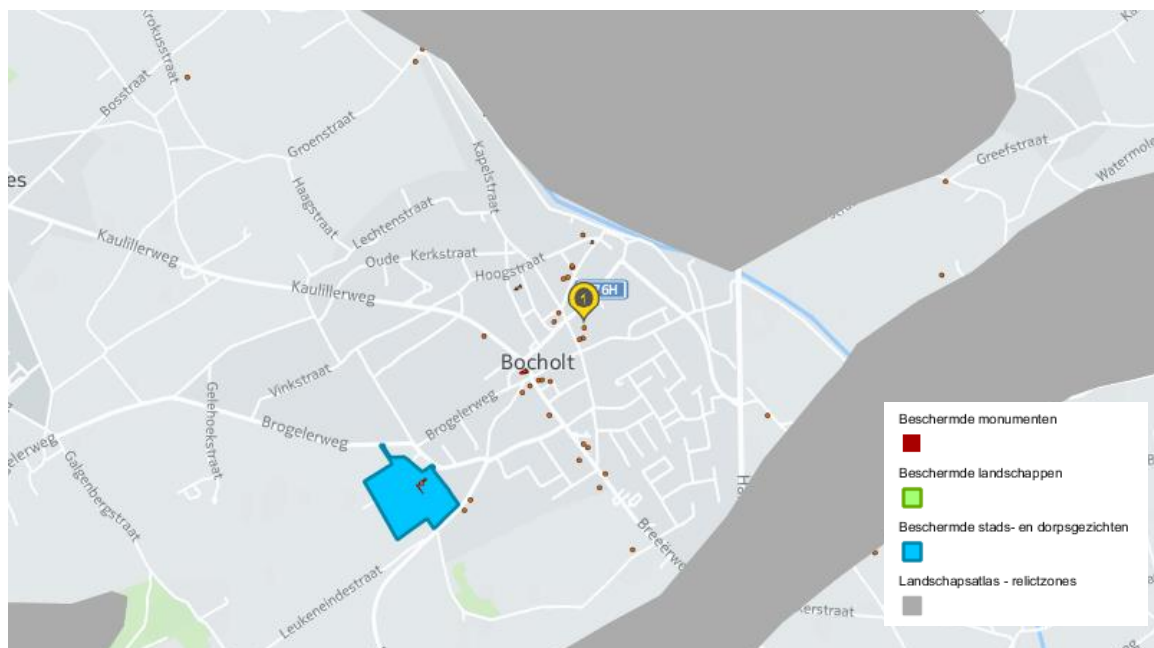
4. Resultaten van het archeologisch vooronderzoek

a. Resultaten uit het bureauonderzoek

Uit het historisch kaartenonderzoek kunnen we opmaken dat op het bouwperceel aan de Kloosterstraat te Bocholt slechts een recente en beperkte bebouwing heeft plaatsgevonden. Op basis van de Atlas der Buurtwegen uit 1841 en de Vandermaelen kaarten uit 1846-1854 kunnen we opmaken dat er een bescheiden bebouwing was van twee langgerekte panden in de eerste helft van de 19de eeuw. De Ferraris kaarten (1771-1778) geven dan weer aan dat bij aanvang van het laatste kwart van de 18de eeuw die gebouwen nog niet waren opgetrokken, wat maakt dat de Ferraris kaarten fungeren als *terminus post quem* (TPQ) en de Atlas der Buurtwegen als *terminus ante quem* (TAQ).

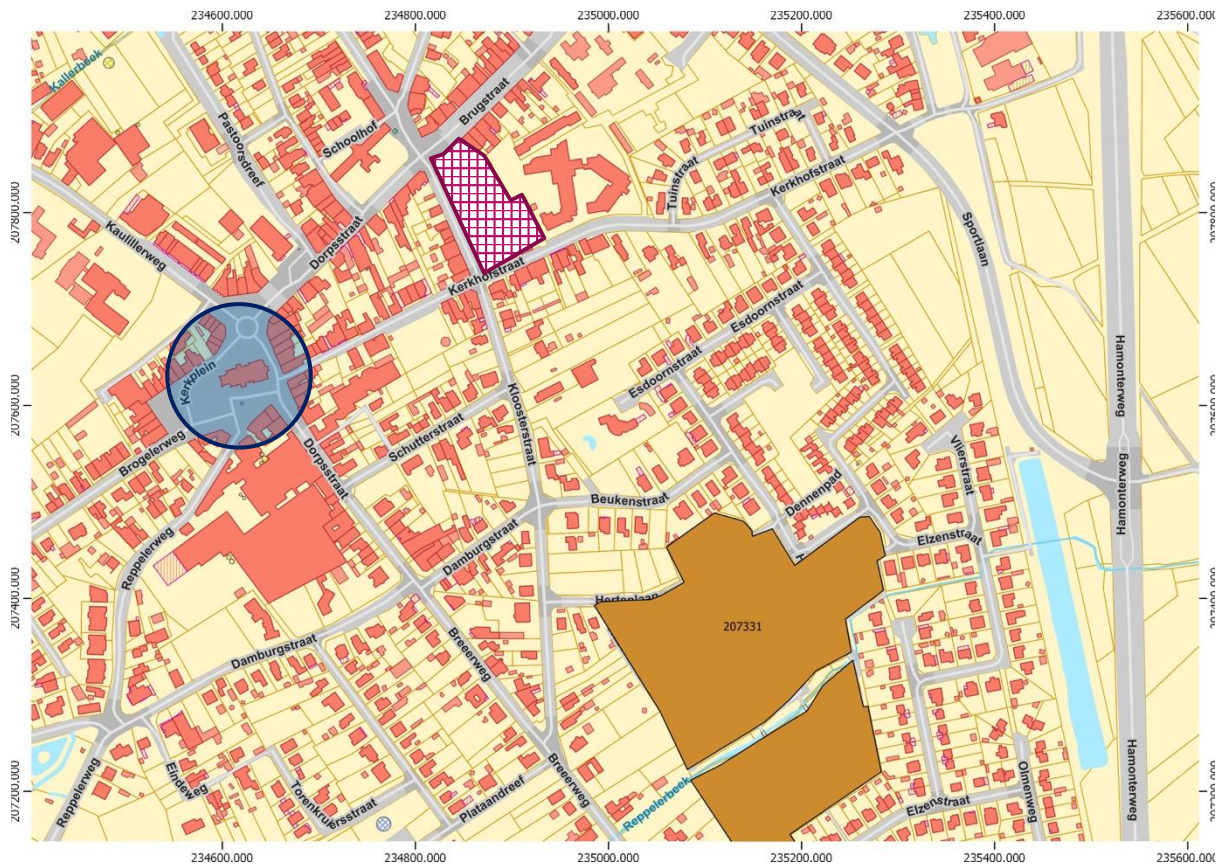
Geen enkel historisch monument bevindt zich op het bouwperceel aan de Kloosterstraat met uitzondering van het kloosterpand uit 1903, een beschermd monument dat is gebouwd op de funderingen van een voorloper uit de laat 18de-eerste helft 19de eeuw.

In de nabije omgeving is er nog enkel het kerkplein met de Sint-Laurentiuskerk (Figuur 16, blauwe cirkel), een beschermd monument dat in de late middeleeuwen is gebouwd rekening houdend met een pauselijke bul uit 1390 waarin wordt aangemaand tot het versneld afronden van de bouwwerkzaamheden. Verder weg naar het zuidwesten op ongeveer een kilometer van het bouwperceel aan de Kloosterstraat ligt het middeleeuwse cijnshof Damburghof (CAI-locatie 161225), een beschermd monument in een beschermd stads-/dorpszicht (Figuur 15, blauwe vlak). Dit middeleeuwse domein, met een bouwgeschiedenis die minstens teruggaat tot de 13de eeuw, functioneerde als herenhoeve met walgracht en heeft vermoedelijk dienstgedaan als schans wanneer het na een verwoesting in 1648 is heropgebouwd.

Figuur 15: Situering van het middeleeuwse cijnshof Damburghof (bron: Agiv – geopunt.be)

De gegevens in de CAI-database voor het centrum van Bocholt zijn zeer beperkt. Het enige gebied in de nabijheid dat ietwat archeologische gegevens heeft opgeleverd is CAI-locatie 207331 gelegen op ongeveer 400-500 m ten zuiden van het bouwperceel aan de Kloosterstraat en gekend onder het toponiem Dorperveld (Figuur 16).

Figuur 16: Situering van relevante CAI-locaties nabij het bouwperceel aan de Kloosterstraat (bron: CAI)

Het terrein is *grosso modo* afgegrensd door de Breeërweg-Kloosterstraat in het westen, de Elzenstraat in het zuiden en het oosten en de Hertenlaan-Hulststraat in het noorden en wordt doorsneden door de Reppelerbeek.

Een archeologische prospectie met ingreep in de bodem is uitgevoerd naar aanleiding van de recente verkaveling van het gebied.¹¹ Hoewel archeologische structuren en vondsten zijn gedaan met betrekking tot verschillende historische periodes —steentijd, ijzertijd en middeleeuwen— waren de resultaten te schraal voor een verdergezet bodemonderzoek.

Het materiaal beperkte zich veelal tot losse vondsten, meer bepaald mesolithisch silexmateriaal, metaaltijd handgevormd aardewerk, een bodemfragment vroegmiddeleeuws dikwandig aardewerk en Maaslands wit-aardewerk uit de volle middeleeuwen. Een enkel 'uitvoerigere' indicatie van menselijke aanwezigheid of activiteit —de plattegrond van een 6-palig bijgebouwtje en verbrande huttenleem— wordt gesitueerd in de ijzertijd op basis van één enkele scherf aardewerk.

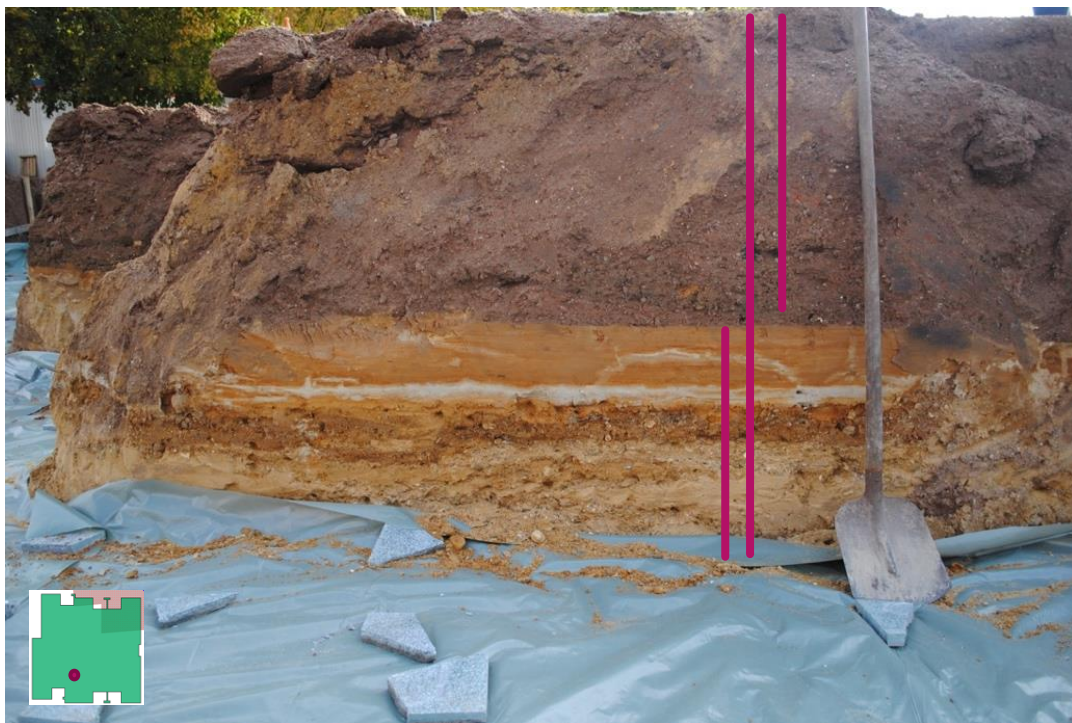
¹¹ J. Claesen & R. Van de Konijnenburg (2013) Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Bocholt, Dorperveld (Archebo-rapport 2013/316).

De hierboven beschreven magere beschikbaarheid aan historische en archeologische gegevens uit het bureauonderzoek voor de gemeente Bocholt kan gezien worden als een provisorische waardemeter voor onderhavig bouwperceel aan de Kloosterstraat.

b. Resultaten uit het terreinonderzoek

Er dient op gewezen te worden dat er voorafgaand aan de afbraakwerkzaamheden geen archeologisch vooronderzoek is kunnen uitgevoerd worden. Wel heeft er een werfcontrole plaatsgevonden op vrijdag 21 oktober 2016. Omdat de onverstoorde zones bij die werfcontrole nog afgedekt waren door een asfalt speelplaats heeft geen booronderzoek kunnen plaatsvinden. Om alsnog een duidelijke diagnose van de bodem te kunnen opstellen, zodat een oordeel kan geveld worden over het potentieel om antropogene sporen aan te treffen over de rest van het bouwperceel, is uitgeweken naar de beschikbare profielen van de bouwput voor de funderingswerken van ‘Gebouw F’ —centraal gelegen aan de oostrand van het bouwterrein (Figuur 13, groene zone). Die funderingsput, uitgegraven tot een diepte van -1.50 m, leverde een duidelijke stratigrafie op waaruit afdoende informatie kan worden gegenereerd over de bodemopbouw.

De profielen van ‘Gebouw F’ vertonen over een totale omtrek van ca. 125 m een zeer homogene maar tevens steriele stratigrafie qua archeologische aanwezigheid. Alle profielzijdes tonen eenzijdig een ‘recente’ egalisatie-toplaag van 0.90-1.30 m met overal een steriele moederbodem eronder, met uitzondering van het noordoostelijke profiel waar duidelijk de opvulling van de sportzaal is aangesneden. Aan de zuidzijde kunnen we waarnemen dat de moederbodem bestaat uit een ijzerhoudende zandlaag van ca. 0.15 m en een ca. 0.05 m dunne laag fijn wit zand dat een kiezellaag afdekt van ca. 0.10 m op ca. -1.20 m diepte. Het daaronder liggende pakket bestaat uit bleek zand met heel veel kiezel in de eerste 0.10-0.20 m. Die laag loopt door tot de bodem van de funderingsput op -1.50 m (Figuren 17-18).

Figuur 17: Detail zuid-profiel werkput ‘Gebouw F’ (foto Peter Cosyns)

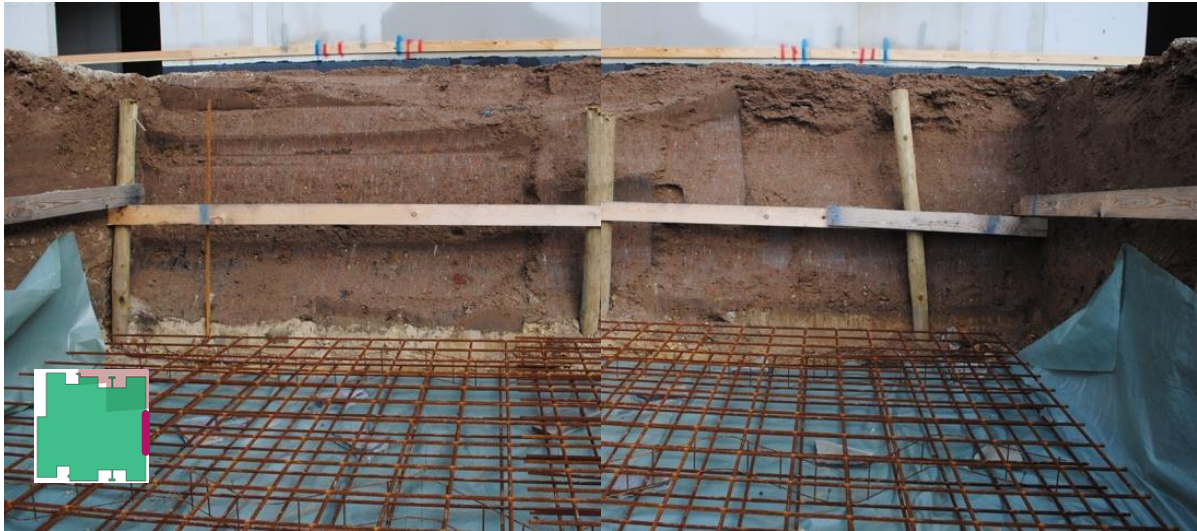

Figuur 18: Detail oost-profiel werkput 'Gebouw F' (detail) (foto Peter Cosyns)

Aan de noordzijde en oostzijde is die feloranje ijzerhoudende zandlaag en de kiezellaag totaal afwezig. Die afwezigheid kan deels verklaard worden door de diepere uitgraving gelinkt aan de bouw van de sportzaal die in de noordoosthoek is aangesneden (Figuur 19). Een bijkomende reden is dat de moederbodem in oostelijke richting meer is weg geërodeerd. Dit verklaart dan het steeds dikker wordende pakket 'recente' egalisatie-toplaag in oostelijke richting (Figuur 20). We mogen hieruit opmaken dat er in de oostelijke zone minstens een pakket van 0.30-0.40 m van de oorspronkelijke moederbodem verdwenen is, los van de vroegere bouwwerkzaamheden.

Figuur 19: noord(oost)-profiel werkput 'Gebouw F' (foto Peter Cosyns)

Figuur 20: Oost-profiel werkput 'Gebouw F' (foto's Peter Cosyns)

Aan de westzijde zijn die onderste drie karakteristieke lagen eveneens afwezig (Figuur 21) ondanks dezelfde dikte van het niveleringspakket ten opzichte van het zuidelijke profiel (ca. 0.95 m) enerzijds en de geringere dikte van het niveleringspakket ten opzichte van het oostelijke profiel. We kunnen hieruit opmaken dat het terrein oorspronkelijk lichtglooiend moet zijn geweest met een hoger gelegen westelijke zone en een kleine depressie ter hoogte van het zuidelijke profiel. Dit komt overeen met de hoogtelijnen op de topografische kaart (Figuur 12) waarbij de westelijke zone van het bouwperceel hoger ligt dan de oostelijke met een doorsnijding van de zuidoostelijke hoek van het terrein van de hoogtelijn 42.50 m TAW (± 0.50 m).

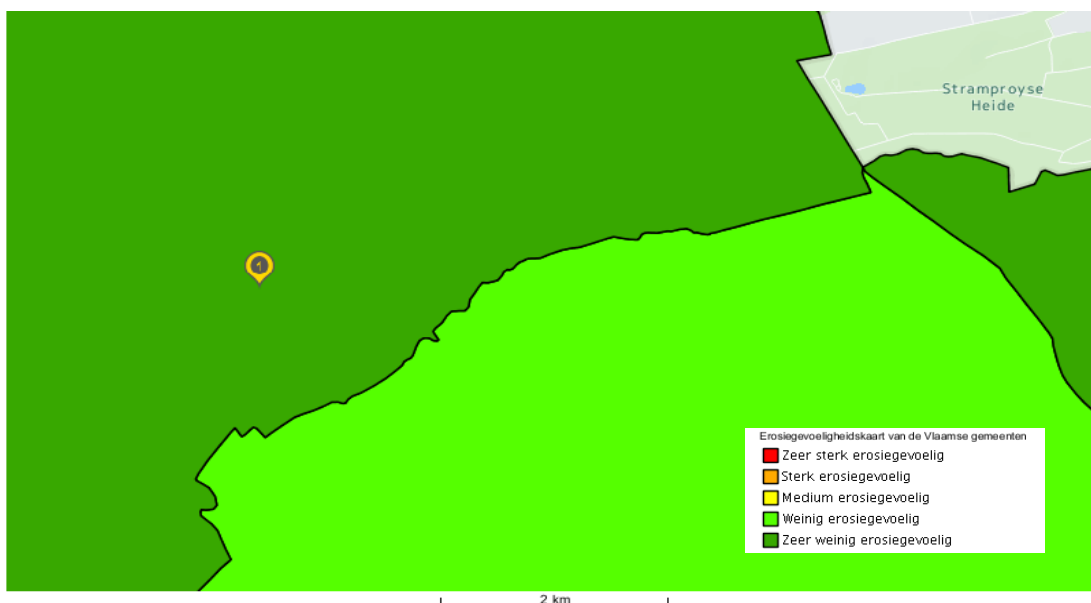

Figuur 21: Detail west-profiel werkput 'Gebouw F' (foto Peter Cosyns)

De gehandhaafde aanwezigheid van de oranje ijzerhoudende zandlaag-dunne laag fijn wit zandkierzellaag in het zuidelijke profiel (Figuur 17) moet te verklaren zijn door een kleine verzakking in het landschap waardoor in die zone erosie geen vat had op die drie karakteristieke lagen die elders afwezig zijn. Die hypothese lijkt heel aannemelijk aangezien in het zuidelijke profiel kan opgemerkt worden dat de oranje ijzerhoudende zandlaag amper nog aanwezig is in de oostelijke uitsprong. Het steeds dieper liggende

oppervlak onder het opvullingspakket in oostelijke richting lijkt daarom eerder te wijten aan erosie dan aan menselijke afgraving (Figuur 17, stuk profiel links op de achtergrond). Het oorspronkelijke landschap moet dan veeleer lichtglooiend zijn geweest waarbij zowel aan de oostelijke en westelijke rand zeker een 0.40-0.50 m verloren is gegaan ten opzichte van de stratigrafie waargenomen in het zuidelijke profiel. Hoeveel precies de erosie zou bedragen kan voor het westelijk profiel eenvoudig nagetrokken worden met behulp van een boring aan het zuidelijke profiel. Daar dient enkel geverifieerd te worden hoe diep de geoxideerde ijzerhoudende zandkiezellaag ligt zoals duidelijk waarneembaar in het westelijke profiel onder een 0.30 m pakket bleek zand (Figuur 21). Wanneer diezelfde ijzerhoudende zandkiezellaag zou worden aangesneden bij een boring tegen het oostelijke profiel kan ook daar berekend worden hoeveel erosie er daar heeft plaatsgevonden.

Dat in de bouwput van ‘Gebouw F’ nergens ook maar enige doorsnijding van een antropogeen spoor of gelaagdheid opgebouwd door menselijke aanwezigheid/activiteiten is vastgesteld en geen enkel archeologisch voorwerp is geregistreerd is zeer waarschijnlijk te wijten aan de relatief recente erosie van het oorspronkelijke loopvlak en vermoedelijk ook postmiddeleeuwse/recente menselijke activiteiten. Als rekening wordt gehouden met de erosiegevoeligheidskaart van Vlaanderen zien we dat Bocholt in een zone ligt dat beschouwd wordt als zijnde zeer weinig erosiegevoelig (Figuur 22). Op basis van de profielen van de funderingsput voor ‘Gebouw F’ is niet duidelijk op te maken of nu antropogene afgravingen dan wel erosie aan de basis liggen van de vastgestelde stratigrafie.

Figuur 22: Erosiegevoeligheidskaart van regio rond Bocholt (bron: Agiv-geopunt.be)

5. Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

De voormalige Lagere School 'De Driehoek' gelegen aan de Kloosterstraat is haast volledig afgebroken om plaats te ruimen voor het nieuwbouwproject 'Levenslang wonen in Bocholt' dat de Algemene Onderneming Driesen nv uitvoert. Enkel het 19de eeuwse pand van voormalige burgemeester van Bocholt F. Truyens gelegen op de hoek van de Kloosterstraat en de Brugstraat is bewaard gebleven. De huidige staat van het gebouw is weliswaar het resultaat van grondige verbouwingen in 1903 toen het pand werd omgevormd tot het hoofdgebouw van het klooster voor de Zusters van Voorzienigheid.

Omdat het bouwperceel meer dan 3000 m² bedraagt en de geplande nieuwbouw een bodemingreep voorziet van meer dan 1000 m² is in Vlaanderen gedecreteerd dat een archeologisch vooronderzoek dient uitgevoerd te worden voor de toekenning van een stedenbouwkundige vergunning. Dit archeologisch vooronderzoek is vereist om te kunnen evalueren of een opgraving noodzakelijk is dan wel of het terrein kan vrijgegeven worden.

Dit vooronderzoek maakte duidelijk dat het terrein een zeer beperkte bewoning heeft gekend dat niet verder teruggaat in de tijd dan de eerste helft van de 19de eeuw. Er is tevens erosie of menselijke afgraving van het terrein vastgesteld waardoor het vrijwel uitgesloten is dat de oorspronkelijke oppervlakte van het bodempakket nog bewaard gebleven is. Bijgevolg is de onverstoorde bodem waarin sporen en structuren van menselijke bewoning of activiteiten kunnen aangetroffen worden grotendeels zwaar verstoord of verdwenen. Dit maakt verder onderzoek weinig zinvol en verklaart eventueel waarom er nooit ook maar enige vondstmelding is geweest tijdens de opeenvolgende uitbreidingswerken van de school.

De conclusie is dan ook dat op het terrein geen bijkomend archeologisch onderzoek moet voorzien worden en dat het bouwperceel bijgevolg kan vrijgegeven worden. Er is dus weinig potentieel tot kennisvermeerdering.

6. Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Naar aanleiding van het nieuwbouwproject 'Levenslang wonen in Bocholt' in opdracht van de Algemene Onderneming Driesen nv is de voormalige Lagere School 'De Driehoek' gelegen aan de Kloosterstraat zo goed als integraal ontmanteld. Enkel het 19de eeuwse pand van voormalige burgemeester van Bocholt F. Truyens, gelegen op de hoek van de Kloosterstraat en de Brugstraat is bewaard gebleven. De huidige staat van het gebouw is weliswaar het resultaat van grondige verbouwingen in 1903 toen het pand werd omgevormd tot het hoofdgebouw van het klooster voor de Zusters van Voorzienigheid.

Omdat het bouwperceel aan de Kloosterstraat te Bocholt 6436 m² bedraagt en de geplande nieuwbouw een bodemingreep binnen het plangebied voorziet van 2120 m² dient een archeologienota noodgedwongen toegevoegd te worden om een stedenbouwkundige vergunning aan te vragen. Naast archeologisch bureauonderzoek is een beperkt terreinonderzoek zonder ingreep in de bodem uitgevoerd om te kunnen evalueren of een opgraving al dan niet noodzakelijk is dan wel aanbevelenswaardig.

De zeer beperkte bouwgeschiedenis dat niet verder teruggaat dan de eerste helft van de 19de eeuw maakt het bouwhistorisch weinig interessant gebied. Bovendien is de vastgestelde erosie en/of menselijke afgraving van het terrein een duidelijke parameter om enige kans uit te sluiten de oorspronkelijke

oppervlakte van het bodempakket aan te treffen. Bijgevolg zijn de antropogene laag, sporen en structuren die kunnen aangetroffen worden grotendeels verstoord of verdwenen. Hierdoor is het archeologisch potentieel volstrekt verwaarloosbaar om ook maar enig wetenschappelijk voordeel te halen uit het bouwperceel aan de Kloosterstraat te Bocholt.

De conclusie is bijgevolg dat bijkomend archeologisch onderzoek amper tot geen relevante onderzoeksresultaten zullen opleveren. Het incalculeren van archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem op het betreffende bouwperceel wordt beschouwd als weinig zinvol en wordt zodoende niet geadviseerd.

7. Advies over wenselijke maatregelen

Naar aanleiding van de vaststellingen tijdens het werkbezoek is op basis van enkele argumenten de kans op enige archeologische structuren nagenoeg uitgesloten:

- In vergelijking met de totale te bebouwen oppervlaktes zal slechts een kleine hoeveelheid nog niet verstoorde bodem met archeologisch potentieel verwijderd worden. De geplande nieuwbouwinplantingen op het bouwterrein aan de Kloosterstraat te Bocholt stemmen immers grotendeels overeen met de voormalige gebouwstructuren die allemaal een kelderniveau hadden tot -1.50 m of -3.00 m
- Op basis van een grondige voorevaluatie van de stratigrafie van de bouwput voor ‘Gebouw F’ blijkt de niet verstoorde bodem zwaar onderhevig te zijn geweest aan erosie of zelfs ‘recente’ menselijke afgravingen, wat de kans op enig zinvol archeologisch resultaat sterk afzwakt

Het enige advies voor wenselijke maatregelen dat kan worden verschaft, is te wijzen op de verplichtingen van een vondstmelding in geval van een toevalsvondst.

Een niet verwaarloosbare kanttekening uit het bureauonderzoek is dat er tijdens de opeenvolgende bouwfases sinds einde 19de eeuw nooit gewag is gemaakt van enige archeologische ontdekking, wat tekenend is voor het beperkte archeologische potentieel van dit bouwperceel.

Hoewel we ervan mogen uitgaan dat de zandige Kempen ter hoogte van o.a. Lommel, Kaulille, Arendonk reëel potentieel hebben op mesolithische en vroeg-neolithische aanwezigheid¹² vooral dan in de vorm van lithisch materiaal, leveren de meldingen in de CAI-database voorlopig weinig resultaat met betrekking tot de gemeente Bocholt, op één enkel lithische artefact tijdens de archeologische prospectie in het Dorperveld gebied ten zuiden van het bouwperceel aan de Kloosterstraat.

We kunnen dan ook besluiten dat tot hertoe slechts sporadische vondsten zijn waargenomen uit de prehistorie (steentijd), de protohistorie (ijzertijd), de Romeinse en middeleeuwse periode. En die vaststellingen onderlijnen de zeer geringe aanwezigheid van bewoning op het te bebouwen perceel aan de Kloosterstraat maar evenzeer in de nabije (en zelfs wijdere) omgeving.

¹² M. Van Gils & M. De Bie (2006) Steentijd in de Kempen. Prospectie, kartering en waardering van het laat-paleolithisch en mesolithische erfgoed’ in K. Cousserier (ed.) CAI II: Thematisch inventarisatie- en evaluatieonderzoek (VIOE – Rapporten 02). Brussel: Agentschap Onroerend Erfgoed, 7-16.

8. Kostenraming en de geschatte duur van de voorgestelde maatregelen

Aangezien geen archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem wordt geadviseerd zijn er geen maatregelen voorgesteld die een kostenraming en een schatting van de werkduur vergen.

9. Bijlage

a. Lijst met figuren

Figuur 1:	Situering van het bouwterrein met aanduiding van de Basisschool 'De Driehoek' (bron: Agiv)
Figuur 2:	Zicht op de Lagere School 'De Driehoek' aan de hoek van de Brugstraat met de Kloosterstraat met aanduiding van de afgebroken gebouwen (foto Inventaris Bouwkundig Erfgoed)
Figuur 3:	Locatie van betreffende bouwperceel aan de Kloosterstraat uit Atlas der Buurtwegen (1841) (bron: Agiv-geopunt.be)
Figuur 4:	Locatie van betreffende bouwperceel aan de Kloosterstraat uit de Vandermaelen kaarten (1846-1854) (bron: Agiv-geopunt.be)
Figuur 5:	Omgeving van betreffende bouwperceel aan de Kloosterstraat uit de Fricx kaarten (1712) (bron: Agiv-geopunt.be)
Figuur 6:	Locatie van betreffende bouwperceel aan de Kloosterstraat uit de Ferraris kaarten (1771-1778) (bron: Agiv-geopunt.be)
Figuur 7:	Aanduiding van het projectgebied binnen de Vlaamse archeologieregio's (ABO)
Figuur 8:	Noordwesthoek van de Tertiaire geologische kaart van België met aanduiding van Bocholt (schaal 1:50000) (bron: dov.vlaanderen.be)
Figuur 9:	(links) De Quartaire sequentie profieltype 39a; (rechts) Detail van de Tertiaire geologische kaart van België met aanduiding van Bocholt en locaties waar boringen zijn uitgevoerd (schaal 1:50000) (bron: dov.vlaanderen.be)
Figuur 10:	Detail van Gewestplan Vlaanderen (bron: Agiv-geoportaal.be)
Figuur 11:	Detail van Bodemkaart Vlaanderen (bron: Agiv-geoportaal.be)
Figuur 12:	Topografische kaart met toponiemen nabij het betreffende bouwperceel aan de Kloosterstraat (bron: NGI-geopunt.be)
Figuur 13:	Overzicht van het inplantingsplan aan de Kloosterstraat (blauw = behouden gebouwen; roos = afgebroken gebouwen; oranje = nieuwbouw; groen = 'Gebouw F') (Architectenbureau Segers & Moermans bvba)
Figuur 14:	Overzicht van de oppervlaktes van de bestaande en de nieuwe uitgravingen (Architectenbureau Segers & Moermans bvba)
Figuur 15:	Situering van het middeleeuwse cijnshof Damburghof (bron: Agiv – geopunt.be)
Figuur 16:	Situering van relevante CAI-locaties nabij het bouwperceel aan de Kloosterstraat (bron: CAI)
Figuur 17:	Detail zuid-profiel werkput 'Gebouw F' (foto Peter Cosyns)
Figuur 18:	Detail oost-profiel werkput 'Gebouw F' (detail) (foto Peter Cosyns)
Figuur 19:	Noord(oost)-profiel werkput 'Gebouw F' (foto Peter Cosyns)
Figuur 20:	Oost-profiel werkput 'Gebouw F' (foto's Peter Cosyns)
Figuur 21:	Detail west-profiel werkput 'Gebouw F' (foto Peter Cosyns)
Figuur 22:	Erosiegevoeligheidskaart van regio rond Bocholt (bron: Agiv-geopunt.be)

b. Geraadpleegde websites

www.cai.onroenderfgoed.be

www.geo.onroenderfgoed.be

www.inventaris.onroenderfgoed.be

www.bodemverkenner.be

www.geopunt.be

